

Kazanie inauguracyjne (J 1, 1–5)²

Inaugural sermon (Joh. 1:1-5)

Na początku było Słowo, a Słowo było u Boga, a Bogiem było Słowo.
Ono było na początku u Boga.
Wszystko przez nie powstało, a bez niego nic nie powstało.
W nim było życie, a życie było światłością ludzi.
A światłość świeci w ciemności, lecz ciemność jej nie przemogła
(J 1,1-5).

Czcigodni Zgromadzeni! Bracia i Siostry! Drodzy Studenci!

Nabożeństwo z okazji inauguracji roku akademickiego w naszej Akademii ma szczególny charakter. Jest to wydarzenie niezwykle – i warto mieć tego świadomość. Nigdzie bowiem w Polsce i na świecie nie istnieje w pełni ekumeniczna celebrowanie uroczystości kościelnych. Każdorazowo tzw. nabożeństwo ekumeniczne jest tak naprawdę nabożeństwem odprawianym w rycie danej konfesji z udziałem przedstawicieli innych Kościołów. Są oni zaproszeni do wygłoszenia kazania/homilii bądź udziału w liturgii. Dlatego też nabożeństwo akademickie w ChAT jest czymś wyjątkowym. Ono jest miejscem modlitwy i spotkania – na równych prawach i z równym wzajemnym szacunkiem – trzech tradycji

¹ Ks. dr hab. Bogusław Milerski, prof. ChAT, jest Rektorem Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie.

² Kazanie wygłoszone w czasie nabożeństwa inaugurującego rok akademicki 2019/2020.

wyznaniowych: prawosławnej, ewangelickiej (protestanckiej) i starokatolickiej – a szerzej katolickiej. Ma ono charakter otwarty – zaproszeni są wszyscy: wierzący i agnostycy.

Chrześcijańska Akademia Teologiczna to uczelnia teologiczna i humanistyczna zarazem. Teologia i humanizm są w naszych murach pojednane. W teologii i w humanizmie chodzi o całościowe rozumienie rzeczywistości *humanum*. Wszyscy znamy rysunek człowieka witrażowego autorstwa Leonardo da Vinci. Rysunek ten nie tyle obrazuje człowieka, ile przede wszystkim jego pozycję jako centrum rzeczywistości i zarazem centrum odpowiedzialności za świat. Rodzący się renesans nie negował Boga. Pokazywał natomiast podmiotową rolę człowieka w organizacji życia społecznego i religijnego. Innymi słowy: każdy człowiek jest odpowiedzialny za kształtowanie rzeczywistości i za własną relację z Bogiem.

Przed chwilą mogliśmy wysłuchać jednej z najbardziej znanych na Śląsku Cieszyńskim pieśni ewangelickiej „Ojcowski Dom”. Pieśń ta stała się symbolem. Jest wykonywana podczas uroczystości chrztu, zawarcia małżeństwa oraz pożegnania zmarłej osoby. Siła tej pieśni nie polega na jej jakiejś nadzwyczajnej nucie melodycznej czy też treści dosłownie odbieranej. Jej siłą jest język symboli i jej egzystencjalne zakotwiczenie. Ojcowski dom to dom rodzinny. Ojcowski dom to wspólnota lokalna. Ojcowski dom to Kościół. I wreszcie – ojcowski dom to dom Ojca Niebiańskiego, to dom tworzony przez Boga.

Każdy teolog, każdy pedagog i pracownik socjalny powinien zadać sobie pytanie o sens studiów i sens własnej pracy. Istotą naszej działalności jest rozumienie i tłumaczenie rzeczywistości oraz wsparcie udzielane drugiemu człowiekowi. Jak pisał Dietrich Bonhoeffer, nasze życie jest „byciem-dla-drugiego-człowieka”.

Każda narracja o człowieku i o Bogu jest narracją. Mam świadomość, że to stwierdzenie jest tautologią. Tym niemniej ukazuje ono językowy charakter naszego istnienia. Teolog, pedagog, humanista są zobowiązani do interpretacji znaków, pojęć, wyrażań, języka, mowy, dyskursu

i komunikacji. Rozumienie rzeczywistości i przekaz tegoż rozumienia staje się naszym podstawowym zadaniem. Zadanie to jest związane z wysiłkiem intelektualnym i egzystencjalnym!

Wysiłek ten musi uwzględniać racje różnych stron. Nie chodzi w nim jednak o ujednoczenie stanowiska, o sprowadzenie różnych poglądów do wspólnego mianownika, lecz o wzajemne rozumienie i bycie razem.

ChAT jest miejscem sporów światopoglądowych i teologicznych. Ale jednocześnie jest czymś więcej – jest wspólnotą mimo różnorodności. Różnorodność, odrębność tradycji religijnych i tożsamości kulturowych stanowi o bogactwie naszej Uczelni. Wyjątkowość Akademii odzwierciedla zasada pojednanej różnorodności.

Dostojni Zgromadzeni!

Jako członkowie społeczności akademickiej – jako studenci i nauczyciele akademicy – jesteśmy powołani do rozumienia i tłumaczenia rzeczywistości.

Rozumienie pojęć jest ujmowane na ogół jako intelektualna procedura odczytywania znaczeń. Rozumiem – oznacza, że dana wypowiedź, dany tekst, dana sytuacja społeczna staje się dla mnie znaczącą całością. Rozumiem – oznacza, że potrafię odczytać indywidualny przypadek jako znaczący w kontekście całości narracji czy całości wydarzeń.

Biblia jest przepełniona symbolicznymi pojęciami: stworzenie, raj-Eden, wygnanie, potop, arka Noego, tęczą, patriarcha, Jerozolima, świątynia, góra, światłość, mesjasz, niebo, krzyż, narodziny-śmierć-zmartwychwstanie, itd. Symboliczne są również liczby: 1, 3, 4, 7 czy 12.

Rozumienie ujmujemy tradycyjnie jako powiązanie znaku, pojęcia z jego desygnatem, z rzeczywistością, z którą znak czy pojęcie są powiązane. Pojęcie „chleb” jest zrozumiałe dzięki jego odniesieniu do konkretnej rzeczywistości chleba. Pojęcie „stół” jest zrozumiałe dzięki koneksji z konkretnym przedmiotem – stołem. Problem polega na tym, że zarówno „chleb”, „stół”, jak i wiele innych pojęć nie mogą być zredukowane do dosłownych znaczeń. Stół to nie tylko blat umiejscowiony na jakimś

podeście, lecz również miejsce spotkania, wspólny posiłek czy wspólnota. Kwestia komplikuje się jeszcze bardziej, gdy uwzględnimy fakt, że ludzie komunikują się nie tyle poprzez odizolowane znaki/symbole, lecz przede wszystkim w formie wielowątkowych wyrażen. Rozumienia takich rozbudowanych narracji nie można sprowadzić do sumy znaczeń poszczególnych znaków. Już w V w. św. Augustyn dostrzegł ten problem i w traktacie „O doktrynie chrześcijańskiej” krytykował takie podejście. Pisał: „niewolnikiem znaków jest ten, kto rozumienie świata redukuje do odczytania związku pomiędzy znakiem i rzeczą przez ten znak oznaczaną”. Istnieje bowiem rzeczywistość trzecia – rzeczywistość sensu. To na pozwala odczytać znaczenie szerszych wypowiedzi, a zarazem sama podlega wysiłkowi odczytania.

Świat ludzki jest światem narracji, obszernych wypowiedzi, a nie światem wyodrębnionych pojęć. Sensu ludzkiej egzystencji nie jesteśmy w stanie odczytać z pojedynczych pojęć, lecz jedynie z analizy skomplikowanych przekazów. I tutaj zaczyna się badawcze i oświatowe zadanie teologa i pedagoga. Zadanie to stanowi o specyfice i społeczno-kulturowej roli naszej Akademii. Teolog i pedagog powinni być bowiem krytycznymi interpretatorami narracji, dziejowości i wydarzeń. Drodzy Studenci! Nie wiem, czy macie taką świadomość – jako teolodzy i pedagodzy – będziecie pełnić fundamentalną rolę w życiu Kościołów i społeczeństwa: będziecie tłumaczami, hermeneutami rzeczywistości.

Dostojni Zgromadzeni!

Na początku było Słowo, a Słowo było u Boga, a Bogiem było Słowo.

Ono było na początku u Boga.

Wszystko przez nie powstało, a bez niego nic nie powstało.

W nim było życie, a życie było światłością ludzi.

A światłość świeci w ciemności, lecz ciemność jej nie przemogła

(J 1,1-5).

Pierwsza fraza cytatu z Ewangelii Jana jest zapisana na sztandarze naszej Akademii. Tym samym jest hasłem przewodnim naszej działalności

akademickiej i życiowej. Fraza ta jest symbolicznym i zarazem teologicznym streszczeniem Ewangelii – Dobrej Nowiny. To Słowo było na początku, a Bóg był w Słowie. Życzę wszystkim, aby Słowo, Boski Logos, niekiedy w ukrytej postaci, inspirował nasze myśli, pobudzał do działania i uwrażliwiał nas na znaczenie domu ojcowskiego – domu rodzinnego, domu lokalnego, domu jako Polski, domu jako Europy, domu jako wspólnego, ekumenicznego świata, domu jako niebiańskiej nadziei i wreszcie błogosławionego domu dla wszystkich pracowników i studentów Akademii, domu naszej wspólnej Alma Mater – Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. Amen!

CHRZEŚCIJAŃSKA AKADEMIA TEOLOGICZNA
w WARSZAWIE

Rok LXI

Zeszyt 4

ROCZNIK TEOLOGICZNY

WARSZAWA 2019

REDAGUJE KOLEGIUM

dr hab. Jakub Sławik, prof. ChAT – redaktor naczelny

dr hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT – zastępca redaktora naczelnego

prof. dr hab. Tadeusz J. Zieliński

dr hab. Borys Przedpełski, prof. ChAT

dr hab. Jerzy Sojka, prof. ChAT – sekretarz redakcji

MIĘDZYNARODOWA RADA NAUKOWA

JE metropolita prof. dr hab. Sawa (Michał Hrycuniak), ChAT

bp prof. dr hab. Wiktor Wysoczański, ChAT

abp prof. dr hab. Jerzy Pańkowski, ChAT

prof. dr hab. Atanolij Aleksiejew, Państwowy Uniwersytet w Petersburgu

prof. dr Marcello Garzaniti, Uniwersytet we Florencji

prof. dr hab. Michael Meyer-Blanck, Uniwersytet w Bonn

prof. dr hab. Antoni Mironowicz, Uniwersytet w Białymstoku

prof. dr hab. Wiesław Przyczyna, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

prof. dr hab. Eugeniusz Sakowicz, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

prof. dr hab. Tadeusz Stegner, Uniwersytet Gdański

prof. dr Urs von Arx, Uniwersytet w Bernie

prof. dr hab. Piotr Wilczek, Uniwersytet Warszawski

Skład komputerowy – Jerzy Sojka

W związku z wprowadzaniem równoległej publikacji czasopisma w wersji papierowej i elektronicznej Redakcja „Rocznika Teologicznego” informuje, iż wersją pierwotną jest wersja papierowa.

BWHEBB, BWHEBL, BWTRANSH [Hebrew]; BWGRKL, BWGRKN, and BWGRKI [Greek]

PostScript® Type 1 and TrueType fonts Copyright ©1994-2013 BibleWorks, LLC.

All rights reserved. These Biblical Greek and Hebrew fonts are used with permission and are from BibleWorks (www.bibleworks.com)

ISSN 0239-2550

Wydano nakładem

Wydawnictwa Naukowego ChAT

ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa, tel. +48 22 635-68-55

Nakład: 100 egz., objętość ark. wyd.: 12,6

Druk: druk-24h.com.pl

ul. Zwycięstwa 10,

15-703 Białystok

SPIS TREŚCI

ARTYKUŁY

- KALINA WOJCIECHOWSKA, *Rekontekstualizacja i reinterpretacja Psalmu 18[17], 5a i Ps 16[15], 8-11 w kazaniu Piotra w Dz 2, 22-33*..... 587
- JERZY OSTARCZUK, *Кириллическое рукописное Евангелие-апракос конца (втор. пол.?) XII в.: Национальная библиотека св. Кирилла и Мефодия в Софии № 25, Одесский Археологический музей № 59625 и Библиотека Российской академии наук в Санкт-Петербурге № 4.5.22. Проблема типологической классификации*..... 611
- СЕРГЕЙ ШУМИЛО, *Участие в антиуниинном сопротивлении в Украине игумена Афонского Пантелеимонова монастыря архимандрита Матфея и его связи с Иоанном Вишенским и Киприаном Острожаниным*..... 631
- ANDRZEJ BACZYŃSKI, *Trynitarny wymiar tajemnicy Kościoła* 651
- ARTUR ALEKSIEJUK, *Naukowo-badawcza eksploracja ludzkich zarodków w dyskursie bioetyczno-teologicznym wybranych Kościołów ewangelicko-reformowanych*..... 675
- JAKUB KOSTIUCZUK, *Dlaczego prawosławni świętowali Wielkanoc tydzień później?* 723
- ZBIGNIEW KAŻMIERCZAK, *Niepewność poznawcza jako element liberalnego kwakryzmu* 743
- RENATA NOWAKOWSKA-SIUTA, *Autopercepcje przyszłych nauczycieli w konfrontacji z funkcjami i zadaniami współczesnego uniwersytetu* 763
- TADEUSZ J. ZIELIŃSKI, *Nauczanie religii a kwestia neutralności światopoglądowej i świeckości szkoły w Polsce* 785

MATERIAŁY

- BOGUSŁAW MILERSKI, *Kazanie inauguracyjne (J 1, 1-5)* 811
- JOANNA TOKARSKA-BAKIR, *Odwaga* 817
- TADEUSZ J. ZIELIŃSKI, *Dwa międzywojenne projekty ustaw o uznawaniu związków religijnych w Polsce* 825

RECENZJE

- Orłowski, Mariusz. 2018. *Puławscy zielonoświątkowcy. Kościół Chrześcijań-
jan Wiary Ewangelicznej w Puławach w latach 1991-1995*. Warszawa:
Wydawnictwo Naukowe Semper, ss. 115 (JAN MIRONCZUK)..... 833
- Stella-Sawicki, Marek A. 2018. *A Contextual Chronology of The Sovereign
Military Hospitaller Order of St John of Jerusalem of Rhodos and of
Malta. Defence of the Faith and humble Service of the Poor and the Sick
1099-2018 A.D. Without a final chapter*. Londinium: MSS Consulting
London, ss. 500 (ANDRZEJ F. DZIUBA)..... 837

KRONIKA

- IV Studencko-Doktorancka Konferencja Naukowa Teologów (7-8 czerwca
2019)* (ARTUR JEMIELITA)..... 845
- Inauguracja roku akademickiego 2019/2020 (3 października 2019)*
(JERZY BETLEJKO)..... 849
- Konferencja Rzecznika Praw Obywatelskich i Chrześcijańskiej Akademii
Teologicznej w Warszawie pt. „(Nie)zapomniane cmentarze” (23 paź-
dziernika 2019)* (TADEUSZ J. ZIELIŃSKI)..... 853
- Konferencja naukowa: „Ulryk Zwingli. 500 lat Reformacji w Zurychu”
(6 listopada 2019)* (RAFAŁ MARCIN LESZCZYŃSKI, AGNIESZKA TERESA
TYS)..... 857
- Wykaz autorów 860
- Recenzenci „Rocznika Teologicznego” w roku 2019 861

Contents

ARTICLES

- KALINA WOJCIECHOWSKA, *Recontextualization and Reinterpretation of Psalm 18 [17]:5a and Psalm 16 [15]:8-11 in Peter's First Speech (Acts 2:22-33)*..... 587
- JERZY OSTAPCZUK, *Cyrillic Lectionary Gospel Manuscript from the end (2nd half?) of 12th century: Cyril and Methodius National Library of Bulgaria No 25, Odessa Archaeological Museum No 59625 and Library of Russian Academy of Science in Saint-Petersburg No 4.5.22. Typological Classification*..... 611
- SERGEJ ŠUMILO, *Participation in the Anti-Union Resistance in Ukraine of the Abbot of the Athos Panteleimon Monastery Archimandrite Matthew and the Aphonites John Vishensky and Kiprian Ostrozhnin*..... 631
- ANDRZEJ BACZYŃSKI, *The Trinitarian Dimension of the Mystery of the Church*..... 651
- ARTUR ALEKSIEJUK, *Scientific Exploration into Human Embryos in the Bio-ethical Discourse of Selected Evangelical Reformed Churches* 675
- JAKUB KOSTIUCZUK, *Why did Orthodox believers celebrate Easter a week later?* 723
- ZBIGNIEW KAŻMIERCZAK, *Cognitive Incertitude as an Element of Liberal Quakerism* 743
- RENATA NOWAKOWSKA-SIUTA, *Agency and communion. Future teachers' self-perceptions in confrontation with functions and tasks of contemporary University* 763
- TADEUSZ J. ZIELIŃSKI, *Teaching of religion and the issue of worldview neutrality and secular character of schools in Poland*..... 785

MATERIALS

- BOGUSŁAW MILERSKI, *Inaugural sermon (Joh. 1:1-5)*..... 811
- JOANNA TOKARSKA-BAKIR, *Courage*..... 817
- TADEUSZ J. ZIELIŃSKI, *Two interwar bills on the recognition of religious associations in Poland* 825

REVIEWS

- Orłowski, Mariusz. 2018. *Puławscy zielonoświątkowcy. Kościół Chrześcijań-
jan Wiary Ewangelicznej w Puławach w latach 1991-1995*. Warszawa:
Wydawnictwo Naukowe Semper, pp. 115 (JAN MIRONCZUK)..... 833
- Stella-Sawicki, Marek A. 2018. *A Contextual Chronology of The Sovereign
Military Hospitaller Order of St John of Jerusalem of Rhodos and of
Malta. Defence of the Faith and humble Service of the Poor and the Sick
1099-2018 A.D. Without a final chapter*. Londinium: MSS Consulting
London, pp. 500 (ANDRZEJ F. DZIUBA)..... 837

CHRONICLE

- IV Student-Doctoral Scientific Theological Conference (7-8 June 2019)*
(ARTUR JEMIELITA)..... 845
- Inauguration of the academic year 2019/2020 (3 October 2019)*
(JERZY BETLEJKO)..... 849
- The conference of the Ombudsman and the Christian Theological Academy
in Warsaw entitled: “(Un)forgotten cemeteries” (23 October 2019)*
(TADEUSZ J. ZIELIŃSKI) 853
- Scientific conference: “Ulrich Zwingli. 500 years of the Reformation in
Zurich” (6 November 2019) (RAFAŁ MARCIN LESZCZYŃSKI, AGNIESZKA
TERESA TYS)..... 857*
- List of authors 860
- List of reviewers of "Theological Yearbook" in 2019 861

Wykaz autorów

Kalina Wojciechowska, k.wojciechowska@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Jerzy Ostapczuk, jostap@wp.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa.

Sergej Šumilo, sergshumilo@gmail.com, 126 Velyka Vasyl-kivska St., office 1, Kyiv, Ukraine, 03150

Andrzej Baczyński, xbaczynski@op.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Artur Aleksiejuk, a.aleksiejuk@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Jakub Kostiuczuk, abpjakub@orthodox.bialystok.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Zbigniew Kaźmierczak, zkazmierczak@gmail.com, Uniwersytet w Białymstoku, Instytut Filozofii, Pl. NZS 1, 15-420 Białystok

Renata Nowakowska-Siuta, r.nowakowska@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Tadeusz J. Zieliński, tjz@onet.eu, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Joanna Tokarska-Bakir, joanna.tokarska-bakir@ispan.waw.pl, Instytut Sławiastyki PAN, ul. Bartoszewicza 1b m. 17, 00-337 Warszawa